



**KRITIČ NA TOČ KA**

**10. BILTEN  
STUDIJA O MLADIMA ZA MLADE  
2020.**



## IMPRESSUM

**Voditeljice projekta:** Jovana Kepčija Pavlović, Sandra Rozman

**Voditeljica programa:** Mirela Pašić

**Predavači:** Nikola Baketa, Sven Janovski, Jakov Kolak, Dora Sivka

**Mentori završnih radova:** Sven Janovski, Jovana Kepčija Pavlović, Jakov Kolak, Mirela Pašić, Dora Sivka

**Sudionici programa:** Nikolina Blažanović, Ivona Eterović, Barbara Horvatić, Magdalena Jelečević, Katharina Mikulić, Matea Milovac, Marina Mrak, Tanja Mravlinčić, Mateja Puž, Leo Staković

**Dizajn i prijelom:** Sven Janovski



## UVODNA RIJEČ

„Studiji o mladima za mlade“ edukacijski su program koji Mreža mladih Hrvatske održava već desetu godinu za redom, gdje mladi prenose konkretna znanja drugim mladima, kako bi ih oni dalje koristili u svojim zajednicama i organizacijama. 2020. godina je svima bila izazovna, tako i našim „Studijima“, budući da je deseta generacija „Studija“ bila prva generacija koja je svoja znanja dobila u potpunosti online.

Projekt „Kritična točka – poticanje kritičkog razmišljanja i aktivnog sudjelovanja mladih“ imao je za cilj potaknuti mlade za preuzimanje i prakticiranje uloge aktivnog građanina u različitim dijelovima društvenog života i rješavanju pojedinih društvenih problema. Provođenjem projekta smo održali desete Studije o mladima za mlade. Održana su tri edukativna modula na teme: sudjelovanje mladih, klimatske promjene i radnička i druga socijalna prava. Projekt je proveden u partnerstvu sa Zelenom akcijom i Bazom za radničku inicijativu i demokratizaciju (BRID), a financiran od strane Središnjeg državnog ureda za demografiju i mlade i Centara znanja za društveni razvoj.

Polaznici su dobili teorijska znanja koja su nakon odslušanih modula koristili kroz praktičan rad na vlastitim projektima, uz mentorsku podršku izvoditelja projekta. Kroz ovaj bilten želimo našim polaznicima dati mjesto gdje će predstaviti svoje radove.

Nadamo se da će vas veseliti čitati što su polaznici desete generacije Studija o mladima za mlade osmislili, proveli i što namjeravaju raditi jer naša suradnja završetkom projekta ne završava.

Čestitamo generaciji X i veselimo se novim Studijima o mladima za mlade!

Jovana Kepčija Pavlović,  
voditeljica projekta



# PROVEDNI PROJEKTI



## Upitnik o on-line nastavi u Županji

*Autorica: Nikolina Blažanović*

*Mentorica: Jovana Kepčija Pavlović*

U sve tri srednje škole u Županji (tehničkoj, obrtničko-industrijskoj i gimnaziji) proveden je anonimni on-line upitnik. Cilj istraživanja bio je ispitati zadovoljstvo i socio-ekonomske uvjete za praćenje on-line nastave među učenicama/ima srednjih škola u Županji.

Na upitnik je odgovorilo 86 učenica/ka. Od toga je 69 iz gimnazije, 12 iz tehničke škole i 5 iz obrtničko-industrijske škole. Od njih, 36 odgovora bilo je učenica/ka 2. razreda, 29 iz 1. razreda, 19 iz 4., a 2. iz 3. razreda. Najviše učenica/ka je iz Županje, ali je odgovora bilo i iz Bošnjaka, Gunja, Gradišta, Drenovaca, Babine Grede, Cerne, Rajeva Sela, Vrbanje i Soljana.

Njih 44 ima 1 sestru/brata, 31 nema nikoga, a 4 ima više sestara ili braće. Većina, njih 56, ima svoju sobu, a 30 ju dijeli s nekim. Gotovo svi imaju doma Internet (85), a 1 nema. Što se toče internetske veze i on-line nastave, njih 61 nije imalo problema s internetskom vezom, a ostali su ih imali ponekad ili često. On-line nastavu su pratili najviše preko Loomen-a (59), a ostatak preko MS Teams-a (20), Yammer-a i Zooma-a. Njih 78 se znalo služiti programima koje su škole koristile, a ostatak slabo ili bar slabo u početku.

Iduće pitanje ticalo se računala i laptopa u kućanstvima. Njih 27 u kućanstvu ima 2 računala, 26 ima 1, 23 ima 3, a 10 4 i više računala. Neometan pristup računalu za praćenje on-line nastave imalo je 70 učenica/ka, a ostatak ponekad ili nije uopće. Kod njih 40 se nastava sestara/braće nije održavala u isto vrijeme kao i njihova, a nastavu je najviše (57) pratilo u vlastitoj sobi. 18 ju je pratilo u sobi koju dijele sa sestrom/braćom, 8 u dnevnom boravku i 3 u kuhinji. Njih 67 je imalo mir za vrijeme praćenja on-line nastave, a ostatak ga je imao ponekad ili ga nije imao.

U slučaju poteškoća, 79 je reklo da se imalo nekome obratiti u školi, a 7

da nije. U najviše slučajeva su to bili profesorice/i, razrednici i prijateljice/i. Za praćenje on-line nastave je od škole njih 55 moglo dobiti neka tehnološka pomagala, a 31 nije.



Za kraj su ostala dva opisna pitanja na koja su se učenice/i zaista raspisali. Problemi s kojima su se suočavali tijekom on-line nastave bili su previše zadaće, teže razumijevanje sadržaja, nedovoljno objašnjen nastavni sadržaj, nema prilika za ispravljanje ili pokušaj podizanja ocjene te gomilanje zadataka izvan vremena nastave samog predmeta. Uz to su problem bili i kratki rokovi za zadaću, malo slobodnog vremena, prezaokupljenost radom za školu te lijenost doma jer nisu bili u školi i motivirani.

Učenice/ci su dali i prijedloge za poboljšanje on-line nastave. Rekli su da bi bilo bolje da im se zadaje manje zadataka i da više vremena za rješavanje. Kao prijedlog su naveli i videopozive kako bi im profesorice/i bolje objasnili sadržaj jer im standardizirani YT videi i puko slanje sadržaja koje trebaju sami obraditi ne odgovara. Što se tiče testova, željeli bi se moći vraćati na pitanja kojih se u zadanom trenutku ne mogu sjetiti. Zapravo im je najviše falila interakcija s profesoricama/ima zbog koje su slabije razumijevali sadržaje.

Posljednje pitanje je bilo da dodaju ako imaju nešto za kraj. Tu su opet negodovali zbog testova na kojima se ne mogu vraćati na pitanja, ali i da se ne žele vratiti na on-line nastavu.

# INTERNET

(djelomični) spas za druženje i slobodno vrijeme



## **Priručnik za sigurno, svrhovito i ugodno korištenje slobodnog vremena**

Centar za odgoj i obrazovanje Dubrava

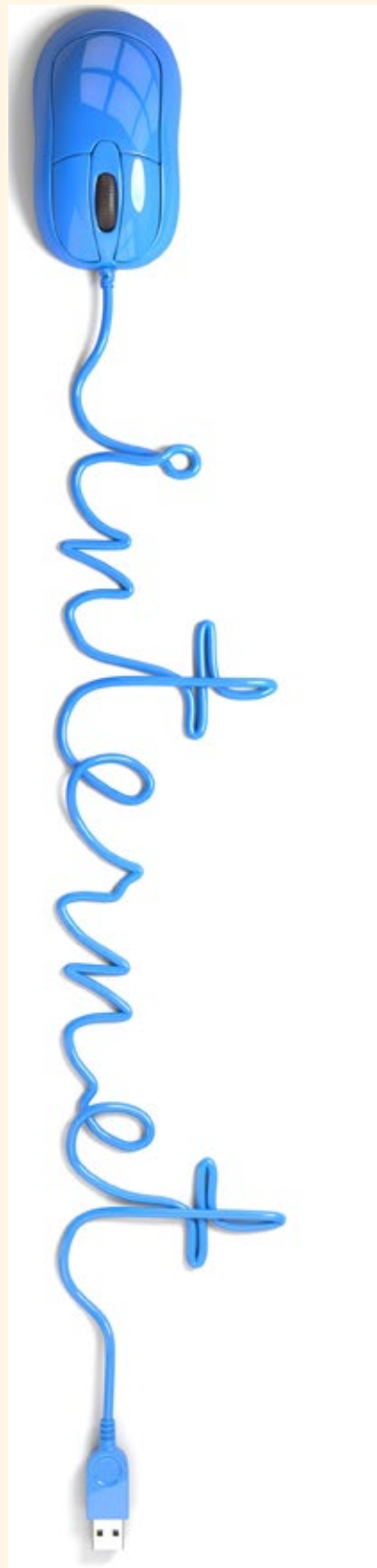
Barbara Horvatić

Mentorica: Mirela Pašić

# SPREMNI ZA UPDATE?

## *uvodna riječ pedagoginje*

Dragi čitatelji, hvala vam što ste tu, što istražujete, surađujete i što smo zajedničkom komunikacijom i udruženim snagama stigli do ove brošure. Ova nas je godina naučila mnogočemu. Puno je uzela, ali možemo nešto i dobiti. Izađimo iz svega snažniji i pokušajmo saznati što sve s internetom kao saveznikom možemo učiniti kako bi bili dobro. Biti dobro još uvijek ne znači samo ostati glavom pozitivan, antitijelima negativan, izvući prolazne ocjene te odraditi još jednu školsku godinu. Proljeće nas je suočilo s nečim o čemu nismo mogli ni sanjati, a jesen je donijela novi val neizvjesnosti i brige. Što će biti sutra ne znamo, no obzirom na to da smo jedna hrabra i nasmijana zajednica, makar se i ne vidimo oči u oči, želimo da svakim danom rastete, istražujete, barem nešto novo naučite i nekoga razveselite. Uz sebe, naravno. Kada nastupe vikendi, praznici ili period nastave na daljinu i dalje ste naši učenici o kojim brinemo, ali tada ipak trebate i sami malo više brinuti o sebi, organizaciji vremena i mentalnom zdravlju. Kada nismo fizički zajedno, možemo biti preko interneta, a o tome i njegovim dodatnim mogućnostima baviti ćemo se u ovoj brošuri koja je posljedica vaših mišljenja iznesenih u istraživanju *Socijalni odnosi u online komunikaciji za vrijeme nastave na daljinu*. Kroz različita područja interesa proći ćemo kroz poveznice na kojima se može produktivno, zanimljivo i opuštajuće prikratiti slobodno vrijeme. Otvoriti ćemo mogućnosti za nove teme s prijateljima, ali i podsjetiti se na važnost i savjete da bi boravak na internetu svima bio što sigurniji.

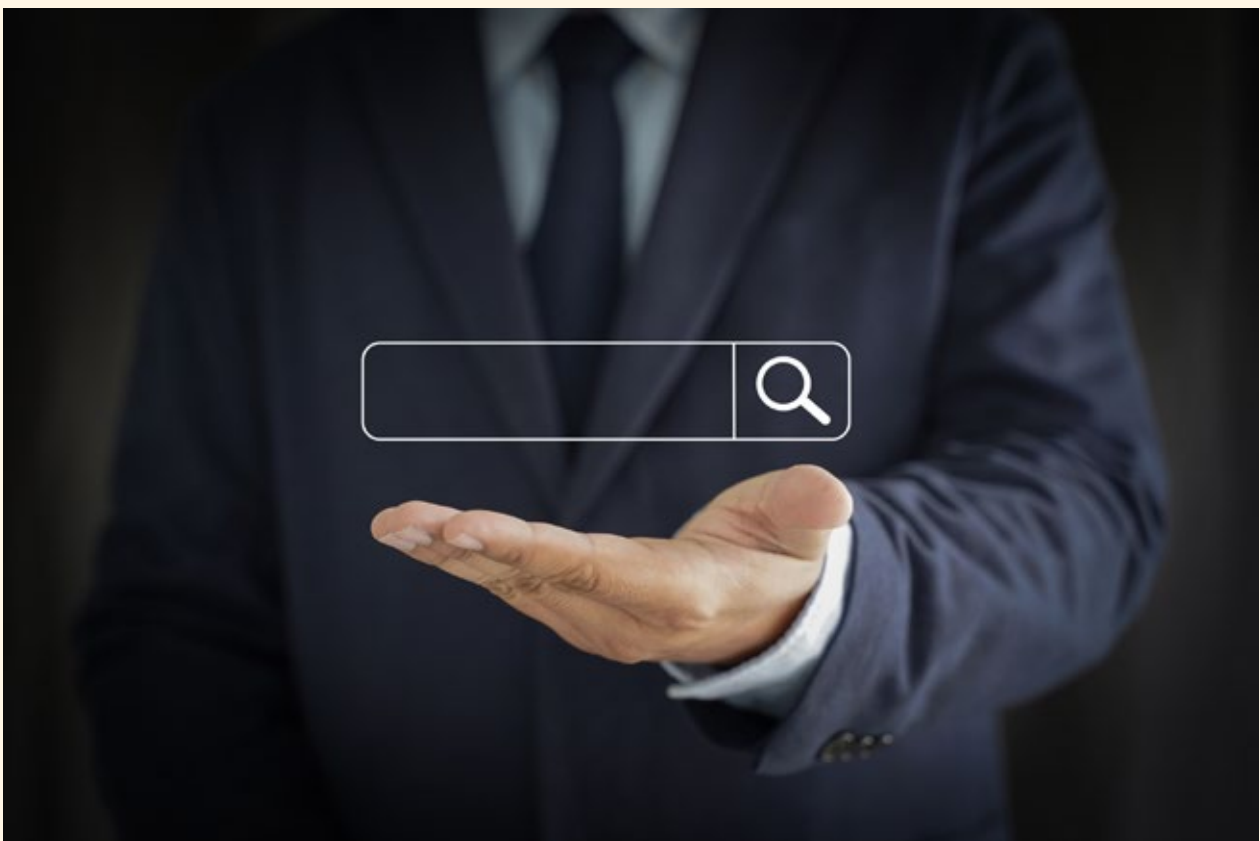




# SADRŽAJ

*Redoslijed je izrađen prema najčešće iskazanim interesima.*

Filmovi	4
Serije	5
Društvene mreže	6
Igrice	7
Glazba	8
Zabava	9
Sport	10
Životinje	11
Informacijsko-komunikacijske tehnologije	12
Život	13
Putovanja i turizam	14
Automobili i motori	15
Kulinarstvo	16
Internet kupovina	17
Umjetnost i kultura	18
Sigurnost prije svega!	19



# FILMOVI

Svi se mi volimo povremeno izvaliti na kauč te se kroz dobri film na otprilike sat i pol prebaciti u neku drugu priču. Dapače, predivna umjetnost za kojom ste pokazali najveći interes. Stječemo novo iskustvo bez da igdje odemo, a sada je to ionako poželjno.

Ipak, obratite pozornost na to kakve filmove gledate. Poštujte oznake o primjerenosti sadržaja tj. da uistinu poštujete onu rečenicu na početku: *Program koji slijedi nije primjeren za osobe mlađe od 18 godina.* Ako na nju zakasnite, to vas ne sprječava odgovornosti, na filmu će cijelo vrijeme biti proziran krug s upisanom crvenom brojkom 18 ili narančastom brojkom 15.

Mnoštvo članaka o filmu, što o teoriji, što preporuka, možete pronaći na stranici **medijskapismenost.hr/film**.

Najpoznatije stranice za istraživanje baze filmova su **IMDB** i **Rotten tomatoes**.

Ako ste pak kratki s vremenom i u raspored vam stane samo kratki film, preko 150 kratkometražnih hrvatskih filmova možete pronaći na stranici <https://croatian.film/hr>.

Ako vam se pak malo čita o teoriji, krenimo od osnova. Sažeta i jednostavna knjiga preporuke je *Osnove teorije filma* Ante Peterlića. Često se organiziraju i kojekakve radionice pa ako vas i tako nešto zanima popratite stranice poput onih Hrvatskog filmskog saveza, Palunka (scenaristika), Kina Tuškanac, Kinokluba Zagreb, Blank-a, ...



# SERIJE



Kako smo ono maloprije rekli? Svi se mi volimo povremeno izvaliti na kauč te se kroz dobru seriju na otprilike pola sata prebaciti u neku drugu priču. Koliko god bili umorni, većina nas često navečer posegne za horizontalnim položajem i poprati neku seriju, a posebice u ovim neizvjesnim i teškim vremenima malo preusmjeravanja misli i smijeha ne može štetiti.

Preporuke za odmak i opuštanje:

1. serije Davida Attenborougha: Life on Earth, Frozen planet, Blue planet, Planet Earth,... Predivni i inspirativni prizori od kojih ćete se svi priključiti eko skupini i htjeti zagrliti svako stablo pored kojega prođete.
2. Prijatelji: klasik koji je toliko životan da se bez posebnih uvoda i razloga samo ponovno vratio u modu
3. Crno-bijeli svijet: hrvatska serija u kojoj ćete zasigurno prepoznati neki komad namještaja ili obrasce ponašanja prisutne i u vašem domu
4. Černobil: za hrabrije koji su spremni na jednu ozbiljniju i težu, ali istinitu tematiku

Ovaj popis bi mogao ići u nedogled jer su mnogi od vas nakon razgovora iz rukava izbacili tolike naslove, ali za daljnje preporuke predlažem da, upravo za te rukave, povučete jedni druge. Ako ima hrabrih za pisanje recenzija, dapače.

# DRUŠTVENE MREŽE

94,2% ispitanih učenica izjasnilo se o korištenju društvenih mreža. Najviše vas aktivno je na Instagramu (81,3%), Facebooku (62,5%) i Snapchatu (45,8%), no također se koristite i Twitterom, Redditom, Tik Tokom, ...

Društvene mreže su neosporno oko nas. Imaju ih (skoro) svi te služe za povezivanje, informiranje i razbibrigu. Predlažem vam da iskoristite sve mogućnosti koju društvene mreže nude i da osim "lajkanja selfija" popunite vaše društvene mreže korisnim i zanimljivim stranicama i profilima koji će vas potaknuti na promišljanje i rast. Eleanor Roosevelt jednom je izjavila:

*Veliki umovi raspravljaju o idejama. Srednji umovi raspravljaju o događajima. Sitni umovi raspravljaju o ljudima.*

Preporuka nove društvene mreže: **Pinterest**. Ili bi možda bolje bilo reći, preporuka antidruštvene mreže. Njegov smisao je da inspirira druge ljude na kreativnost, a tu kreativnost nećete izražavati na internetu, već offline. Na primjer, na Pinterestu ćete pronaći recepte, ideje za uređenje doma, organizaciju vremena i slično. Nema teme koju ne pokriva.

Preporuka Instagram profila: **Pukotine** (pktn\_pukotine), **Kritički** (kriticki), **BoliMe** (boli\_me), **Grof Drakula** (grofdrakula).



# IGRICE



Dragi učenici, toliko vas se izjasnilo da igra Fifu da možemo sastaviti cijelu repku. O igricama ionako znate više od nas starijih, iako, čini mi se da i u zbornici ima nekih gamera. O tome koje igrice postoje, gdje ih i kako igrati i sl. ne trebamo puno, radije bih vam iznijela vaše odgovore na to koje igrice igrate pa da se u ovim dugim, hladnim, izoliranim vremenima možda i umrežite i igrate zajedno.

Po popularnosti nabrojene igrice su: Fifa, Minecraft, GTA, Call of Duty, PES, NBA, Brawl stars, Marvel Spider-Man, Dream League Soccer, Dragon Ball Z Dokkan Battle, Roblox, Subway surfers, 8 Ball Pool, Euro Truck Simulator, Candy Crush Saga, Uncharted, Hogwarts Mystery, CSR Racing, Coin master, Pet master, FlappyBird, Identity V, Top Eleven, Castle Cats, Among Us, Idle Miner, The Sims, Roblox, Krunker,...

Ovako na jednoj hrpi zvuči kao definicija riječi shuffle. Nema žanra kojeg nema, slobodno otkrijte i zabavite se uz neku novu igricu, no pazite na to da ne izgubite pojam o vremenu, obvezama i osobama oko sebe.

Ako bi o igricama malo i čitali, a ne ih samo igrali, tu je portal **[hcl.hr](https://www.hcl.hr)**.

# GLAZBA

73,1% ispitanih učenika izjavilo je da je glazba područje koje ih zanima. Ne čudi jer ono što svaki dan vidimo su slušalice u tramvaju, slušalice dok na praksi radite zadatke, slušalice pod odmorima,... Svatko od vas više ili manje voli neki glazbeni žanr, a mnoge osobe upravo glazbu koriste kao poveznicu u stvaranju prijateljstva.

Iako mi nju ne možemo opipati, ona nas itekako dotiče. Povezujemo ju s uspomnama, osjećajima, osobama. Pokušajte glazbu iskoristiti kao poveznicu, no kada se ukusi ne preklapaju, pokušajte se i ne sukobiti. Ne kaže se uzalud: O ukusima se ne raspravlja. Zato i ova stranica neće sadržavati preporuke konkretnih izvođača nego je smisao glazbe uživanje, povezivanje i otkrivanje pa slobodno iskoristite naredne praznike upravo za to.

Domaća zadaća: nakon praznika se vrati s tri novootkrivena super izvođača. :)

Najpopularnija svjetska usluga za audio streaming danas je **Spotify**, no prema vašim povratnim informacijama vama je najdraži **YouTube**.

Od portala preporučamo **Muzika.hr**, **Ravno do dna** i **Music Box**.



# ZABAVA



Mnogi od vas ste označili da je zabava područje vašeg interesa, no opet, pitali ste što to točno ona jest. *Zabava je oblik aktivnosti koji privlači pažnju i interes jednog dijela publike ili pruža zadovoljstvo i užitak.* Ukratko, ono što vas privuče, opusti, nasmije i zainteresira, a ne mora nužno biti edukativnog karaktera. Nije edukativno a pričati ćemo o tome u školi? Naravno.

Ako su vam se sadržaji u brošuri do sada činili malo nerazumljivima i teškima, predlažemo da posjetite stranicu [rasturam.com](http://rasturam.com). Udruga Sjena pokrenula je prvi hrvatski edukativno-zabavni portal **rasturam.com** namijenjen prvenstveno djeci i mladima s teškoćama u razvoju, ali i svima ostalima željnim zabave i učenja na jednostavan način.

Još jedan portal na kojem možete pronaći različite zabavne sadržaje je **zabavninet.info**.

Ako volite enigmatiku (zagonetke, rebuse, križaljke, sudoku, osmosmjerke,...) neke sadržaje možete pronaći na stranicama kao što su **kviskoteka.hr**, **sudoku.com.hr** ili **artrea.com.hr**. Ipak, ima nešto toplije u tradicionalnom (offline) načinu rješavanja enigmatike, pa ako volite rješavati zadatke takvog tipa, na kiosicima se za desetak kuna mogu kupiti različiti časopisi s igrama, a u rješavanju vam mogu pomoći i ostali ukućani.

# SPORT

Sport je tema koja se dosta proteže kroz sve medije. Po nekima i previše, no kako je riječ o pozitivnoj, zdravoj i preporučljivoj aktivnosti bolje da se piše o sportu, nego o problemima.

Mnogi portali imaju zasebnu stranicu upravo za sport pa tako možete proučiti stranice **sportske.jutarnji.hr**, **sportnet.rtl.hr**, **gol.dnevnik.hr**,

...

Svaki sport također ima svoje portale pa su za nogomet tu **nogometplus.net**, **nogometni-magazin.com**, a postoje i stranice za svaki nogometni klub.

Za košarku su portali **basketball.hr**, **nbacro.com**, za rukomet **hr-rukomet.hr**, za odbojku **odbojka.hr**, za hokej **hrhokej.net**, za formulu 1 **gp1.hr**, za vaterpolo **hvs.hr**, za MMA, UFC i K1 **fightsite.hr**, i tako bi mogli dalje i za sve ostale sportove, no stanimo za sada ovdje.

Ipak, veoma je važno da niste ljubitelji sporta samo online nego da i vi barem tri puta tjedno učinite nešto za svoje zdravlje i svoje tijelo i budete sportaš iz prve ruke. Igrice se ne računaju! Kao online podrška vašim treninzima može vam pomoći YT kanal **Fitness Blender** koji besplatno nudi nekoliko stotina različitih videa s vježbama, ovisno o tipu i intenzitetu vježbi koji vas zanima.





# ŽIVOTINJE



Postoji stara uzrečica da tko ne voli životinje ne voli ni ljude. Vjerujete li u njezinu istinitost?

Skoro polovica učenika koji su ispunili anketu (46,2%) označilo je da su životinje područje njihova interesa. O životinjama, osim iz neposrednog kontakta, možemo učiti iz knjiga, časopisa, dokumentarnih filmova, emisija i portala.

Od televizijskih programa o životinjama ćete najviše pronaći na kanalu **Animal planet**, no mnogi od nas ga nemamo pa krenimo dalje. Ako ste u mogućnosti, pogledajte filmove **A life on our planet** (Moj život na našem planetu) ili neki drugi uradak Davida Attenborougha, **My octopus teacher** (Hobotnica i ja), **Togo**, **Life of Pi** (Pijev život), **Hachiko: A dog's tale** (Hachiko: Priča o psu),...

Neki od domaćih portala koji se bave životinjama su **zoona.hr** i **24sata.hr/zivotinje**, a od stranih **thedodo.com**, ili poznati časopis u digitalnom obliku **nationalgeographic.com/animals/**,...

Postoje i mnoge organizacije koje se brinu za životinje, njihove uvjete života i prava pa ako ste i sami po tom pitanju borbeni i angažirani posjetite stranice **Prijatelja životinja**, **PETA**-e (People for the ethical treatment of animals) ili **WWF**-a (World wild life).

# INFORMACIJSKO-KOMUNIKACIJSKA TEHNOLOGIJA

*Informacijsko-komunikacijska tehnologija (IKT) obuhvaća računala, komunikacijsku opremu i s njima povezane usluge te se bavi proučavanjem informacijskog doba. Najčešće s tim pojmom mi povezujemo računala i mobitele.*

Nekada se o tome čitalo iz papirnatih časopisa **Bug** i **Vidi(Lab)** koje danas možete pronaći i kao online portale. Ovisno o vašim konkretnim interesima, još neki portali koji bi vam mogli biti zanimljivi su:

**PC Chip** - informatičko-telekomunikacijski portal;

**Droid.hr** - portal posvećen Hrvatskoj Android zajednici;

**HiFi Media** - portal magazina o audio i video sustavima;

**ICT Business** - portal o novim tehnologijama i njihovoj primjeni u praksi;

**ITnovosti** - pregled IT novosti na hrvatskom jeziku iz raznih izvora;

**Mob.hr** - blog o mobilnim komunikacijama;

**Mobil** - mrežno mjesto za telekomunikacije i multimediju;

ili nešto tematski širi **Plan B** - portal o tehnologiji, društvenim mrežama, marketingu, dizajnu i medijima. Čak imaju i preporuke za cyberpunk filmove, a kreću nam praznici...



# ŽIVOTNI STIL



Pojam "životnog stila" (lifestyle) trenutno je u modi. Dok taj pojam u sociologiji ima uže značenje koje označava *stilove življenja pojedinih statusnih skupina, unutar suvremene potrošačke kulture on označava individualnost, vlastiti izraz i stilsku svijest o sebi*. U to dakle ubrajamo modu, životne navike (prehrana, tjelesna aktivnost), uređenje doma, putovanja, slobodno vrijeme, međuljudske odnose,...

Danas postoji mnogo portala koji se bave ovom tematikom, a opet, svaki životu pristupa na neki svoj način te obrađuje određene teme na svoj način.

Sveobuhvatniji i općenitiji portali su **journal.hr**, **grazia.hr**, **buro247.hr**, **zivim.gloria.hr**, **miss7.24sata.hr**... ;

oni nešto više posvećeni modi su **elle.hr**, **cromoda.com**, ... ;

uređenju doma **dom.covermagazin.com**, **uredisvojd.com**, **uredjenje-doma.com**;

ili alternativnijim i holističkim načinom života **budidobro.com**, **atma.hr**.

Dragi dečki, da ne bi ispalo da su lifestyle portali usmjereni isključivo na djevojke, ne brinite, nije tako. Postoje i portali o životnom stilu za muškarce kao na primjer **m-stil.covermagazin.com** ili **menshealth.hr**.

# PUTOVANJA I TURIZAM

Pričati o putovanjima u 2020., godini kada smo ostali i bez školskih izleta i bez maturalaca, a sada i bez prilike da barem preko praznika odemo na izlet u okolicu svog mjesta... Nije lako, ali naš se optimizam nada da ćemo sa sljedećom školskom godinom ipak negdje otići.

Ako ste za početak zainteresirani za putovanja Lijepom našom bilo bi dobro započeti s portalom Hrvatske turističke zajednice, **croatia.hr**. Ipak, kako putovanja dosta i koštaju, ako budete u mogućnosti makar za vikend bijeg, postoji portal **vikendplaner.info** namijenjen upravo takvim kraćim putovanjima.

Neki od poznatijih portala među mladima na kojima se može pronaći mnoštvo savjeta, recenzija i prilika za jeftine avionske karte su **putoholicari.rtl.hr** i **putovnica.net**, a za najodvažnije, portali više orijentirani na daleki svijet su **hrv.worldtourismgroup.com** i **svjetskiputnik.hr**.

Ne brinite, rijetko tko krene s dalekim destinacijama i putovanjima već u srednjoj školi. Putovanja zahtijevaju spremnost, zrelost, novac i puno planiranja, ali možete makar preko računala istraživati vama neke primamljive destinacije pa ako vas npr. Indija i za dvadeset godina bude jako privlačila, to će biti dobar znak da organizirate jednu životnu avanturu.



# AUTOMOBILI I MOTORI



Slično kao i u poglavlju o putovanjima, postoje interesi koje ne možemo, ali i ne moramo odmah financijski ostvariti. Automobili i motori su želja mnogih makar trenutno nemate priliku (što zakonsku, što financijsku) posjedovati ih. Ono što smo također uočili je to da se automobili i motori ni ne gledaju unutar financijskih mogućnosti pojedinca, ali osobu privlače i ona se o njima informira.

Portali na kojima možete pronaći više o automobilima su **autonet.hr**, **autoportal.hr**, **autopress.hr**, **jutarnji.hr/autoklub**.

Portal specijaliziran za motore je **motori.hr**, a za skutere **svijetskutera.com**.

Posljednjih godina sve se više govori o električnim vozilima, a najviše o Tesli (**tesla.com**) i Rimcu (**rimac-automobili.com**). Trendovi, tehnologija, interesi i mogućnosti se neosporno mijenjaju, a novosti iz svijeta električnih vozila možete pratiti na portalu **elvonet.com**.

# KULINARSTVO

Postoji li bolje vrijeme za usavršavanje kulinarskih vještina od praznika? Pred vama su tjedni stvoreni za izradu slastica, no ipak, i dalje treba "normalnih" tj. slanih i jednostavnih jela. Hrana je naše gorivo, ali i više od toga. Kažu da ljubav ide kroz želudac pa bi bilo super da se usavršite u nečemu konkretnijem od sendviča.

Polazna točka među domaćim kulinarskim portalima zasigurno je **coolinarika.com** gdje recepte možete tražiti po namirnicama, vrsti jela, prigodama itd. Također, danas postoji i velik broj food blogova, a neke od poznatijih i jednostavnih domaćih blogerica su **Domaćica** i **Like chocolate**.

Od stranih chefova najpoznatiji su zasigurno **Jamie Oliver**, **Gordon Ramsay**, **Anthony Bourdain**, a od onih specijaliziranih za slastice **Yotam Ottolenghi**.

Kuhanje je vještina koja se usavršava vježbom, isprobavanjem, slušanjem savjeta, ali i hrabrošću, stoga sretno, ali i pažljivo, da vas vatra i noževi ne pobijede.



# INTERNET KUPOVINA



Kupnja preko interneta sve je češća, čak i u Hrvatskoj, čak i kod mladih. U prilog tome također idu i trenutna zbivanja vezana za pandemiju koronavirusom. Obzirom na vašu dob, nepostojanje stalnih prihoda i kartica, u ovom poglavlju nećemo nabrajati platforme za online kupovinu, nego proći kroz prednosti i nedostatke online kupovine.

Prednosti su neizlaganje potencijalnoj zarazi, ušteda vremena, mogućnost kupovine iz udaljenih trgovina, mogućnost usporedbe cijena u različitim trgovinama i provjera dostupnosti proizvoda.

Nedostaci internet kupovine su poštarina (koja ponekad zna biti skuplja od samog proizvoda), lažne fotografije proizvoda koje vam na kućna vrata mogu donijeti manje lijep i kvalitetan proizvod, lažno predstavljanje poslodavca ili nesigurnost elektronskih transakcija koje ne samo da mogu dovesti do neisporuke proizvoda nego i do puno većih troškova kupovine.

Internet kupovina nije bauk, no ipak, važno je savjetovati se o tome s vama bliskim osobama koje vam mogu pomoći svojim iskustvom oko provjere kvalitete i sigurnosti stranice pa nikad u kupovinu ne idite sami, a pogotovo ne bez znanja roditelja/skrbnika i koristeći se njihovim kreditnim karticama.

# UMJETNOST I KULTURA

*Umjetnošću čovjek mjeri vrijednost svojih nazora o svijetu i o zbivanju. S njom se čovjek miče tminama i fosforescira na mračnom dnu stvarnosti, osvjetljavajući svoju tamnu stazu njenim sjajem, kao magičnim sumpornim okom, i tako se miče između zvijezda i tako živi.*

Miroslav Krleža

Tradicionalna estetika u umjetnost ubraja glazbu, dramu, književnost, slikarstvo, kiparstvo, arhitekturu i ples. Ta tradicionalna podjela danas je nadopunjena filmom i stripom. Evo, za one koji su bili skeptični, sigurno svi volite neku vrstu umjetnosti.

Hrvatski portali koji se bave pitanjem umjetnosti su **arteist.hr**, **culturnet.hr**, **kulturpunkt.hr**, Moderna vremena (**mvinfo.hr**), **vizkultura.hr**, **ziher.hr**... Zanimljiv i kvalitetan inozemni portal je **openculture.com**.

U umjetnosti možda nećete pronaći mnogo istomišljenika, no ako vas umjetnost koju volite potiče na razmišljanje i ne čini vam zlo, ne puštajte ju zbog mišljenja drugih. Barem je ona tu za promišljanje, rasprave i pomicanje granica.





# SIGURNO KORIŠTENJE INTERNETA



Dragi učenici, tema po tema i evo, za kraj je ostala samo još ona najbitnija. Internet može biti i zabavan i poučan, no postoje neke smjernice koje radi svoje sigurnosti ne smijete ignorirati.

- 1) Na internetu komuniciraj samo s osobama koje poznaješ.
- 2) Nikome osim roditeljima ne povjeravaj svoje lozinke.
- 3) Ne šalji poruke ljut(a). Razmisli i prespavaj prije nego uđeš u sukob.
- 4) Imaj na umu da sve što je jednom objavljeno ili poslano, čak i nakon brisanja, ostaje negdje pohranjeno.
- 5) Ako ti se netko javi s nasilnim ili neprimjerenim porukama, pokaži to roditelju, nastavniku ili prijatelju. Ne trebaš u tome biti sam(a).
- 6) Ne otvaraj nepoznate, sumnjive i nezaštićene stranice.
- 7) Pazi da se uvijek odjaviš nakon korištenja računala izvan doma.
- 8) Ne dijeli s nepoznatim ljudima svoje osobne informacije (ime, dob, adresa,...)
- 9) Ne nalazi se uživo s osobama koje si upoznao na internetu.
- 10) Ako vidiš da ti netko ugrožava ili vrijeđa prijatelja, pruži mu podršku i prijavite to odrasloj osobi.

Do nove teme i novog susreta, ostanite nam sretni i sigurni!



## Aktivizam - kako viši ciljevi mogu dovesti do sagorijevanja

*Autorica: Ivona Eterović*

*Mentor: Sven Janovski*

*- "Ja prva nisam vidio\_jela postojanje sebe u takvim normativnim okvirima koje mi društvo nameće. Bilo mi je teško prihvatiti da neću imati takav životni put, izgledajući ovako i ponašajući se ovako. U startu sam trebao\_la stvoriti neki svoj put."*

Svojim dolaskom u Mrežu mladih, ali i upoznavanjem novog kruga ljudi kroz zadnjih godinu dana, došla sam u izravan doticaj s aktivizmom kojeg sam do tada pratila sa strane. Dotad sam se pojavljivala i sudjelovala u različitim inicijativama, ali nikad nisam pretjerano razmišljala da iza tih inicijativa stoje ljudi koji svaki dan ulažu ogromne količine vremena u osmišljavanje tih akcija. Kao netko izvan tog konteksta, doživljavala sam aktiviste\_kinje kao aktivne građane\_ke koji\_e se ne boje ukazati na probleme u društvu koji drugima nisu interesantni ili ih ne žele vidjeti. Bila mi je zanimljiva razina djelovanja koja meni osobno nije padala na pamet, vjerojatno radi studija koji sam završila, a to je traženje promjena, ne samo na individualnoj razini, nego i na društvenoj.

Malim ulaskom u taj svijet iznenadilo me koliko aktivizam često biva isprepleten s mojom idejom pomagačkog rada jer se aktivisti\_kinje neprestano stavljaju u poziciju i bore za prava marginaliziranih skupina. Ono što čini veliku razliku od većine pomagačkog rada u kojem sam sudjelovala je svakodnevno izlaganje javnoj kritici društva koja je često direktno upućena na njihove stavove, vrijednosti i načine izražavanja koji su im osobno bitni. S druge strane, upoznavanjem aktivista\_kinja osvijestila sam da se često zaboravlja na to da nas stvari koje nas uvelike ispunjavaju mogu i jako trošiti. Kao što to često biva kada postoji taj veliki osobni motiv i intrinzična želja za promjenom.

## Važnost vidljivosti aspekata identiteta u društvu

Psihologinja Laura E. Berk rekla je da "konstruiranje vlastitog identiteta podrazumijeva da definiramo tko smo, koje su naše vrijednosti i smjerovi koje odlučujemo slijediti u životu.<sup>1</sup> Prihvaćenost svih naših aspekata identiteta u okolini važan je dio našeg mentalnog zdravlja. Ako nas društvo kontinuirano zakida zbog određenih aspekata našeg identiteta, ono nam šalje poruku kako taj dio nas ne valja. U kontekstu Hrvatske i normativnog okvira koji se postavlja, mnogi pojedinci\_ke na temelju svojeg definiranja i izražavanja, stavova i vrijednosti kontinuirano dobivaju poruku da su njihove potrebe manje vrijedne od potreba većine.

Jedan dio tih pojedinaca\_ki prihvatit će gledanje većine i internalizirat će sliku koju im društvo šalje, a to je da se taj aspekt njihovog identiteta treba promijeniti i da ne odgovara normama koje je društvo odredilo. Kod drugog dijela manjine, zakinutost na temelju definiranja, izražavanja, stavova i vrijednosti izazvat će želju za promjenom i potencijalno za aktivnim traženjem te promjene. Što nas dovodi do aktivizma.

## Definiranje aktivizma i pojam aktivista\_kinje

*- "Smatram da je aktivist\_kinja svatko tko na neki način pridonosi društvenim promjenama, bilo kakvim promjenama pojedinaca\_ki oko sebe, a kamoli ako radi javno. To je nekakav kontinuitet. Nije aktivist\_kinja onaj\_a koji\_a samo sebe mijenja i koji\_a pokušava promijeniti svoje članove obitelji, bliske prijatelje\_ice. To je neka prijelazna zona, ali ako istupamo javno i zapravo pokušavamo progurati neke društvene promjene među ljudima koje možda osobno i ne poznajemo, onda je to definitivno aktivizam."*

Proučavajući literaturu za ovu temu došla sam do prvog problema, a to je da, kao što je često u društvenim znanostima, u istraživanjima ne postoji konsenzus oko definiranja pojma. Također, čini se da se aktivizam godinama proučavao u kontekstu volontiranja i općenito bilo kakve kolektivne akcije, što je problematično jer sva tri pojma imaju drugačiju ulogu u našem mental-

nom zdravlju. Međutim, većini definicija je zajedničko da se radi o političkom i socijalnom djelovanju koje za namjeru ima postizanje određene društvene promjene na razini kolektiva ili društva u cjelini<sup>2</sup>. U većini slučajeva radi se o određenom kolektivnom djelovanju. Aktivistom\_kinjom se smatra svaka osoba koja kontinuirano radi na mobiliziranju pojedinaca i sudjeluje u zagovaranju socijalnih i društvenih promjena.

Kako bih više saznala o ovoj temi odlučila sam provesti razgovore s nekoliko aktivista\_kinja koji\_e se već duži period kontinuirano bave aktivizmom. Provela sam razgovor sa šest aktivista\_kinja različite dobi i različitog kuta djelovanja. Htjela sam se fokusirati na iskustvo bavljenja aktivizmom, nevezano za grupe za koje se zalažu. Kroz razgovore se pokazalo da, iako se bave različitim temama, imaju slične osobne dobiti, ali i probleme tijekom svojeg aktivističkog djelovanja.

Sami aktivisti\_kinje imaju problema s pojmom "aktivist\_kinja" jer za sebe ne veže pozitivne konotacije. Jedan\_na od aktivista\_kinja naglasio\_la je da ne voli taj pojam jer "ljudi misle da si taj neki\_a koji\_a ćeš ih na nešto pokušati natjerati." Njihova okolina izvan aktivističkog kruga često ne razumije čime se oni\_e točno bave. Također, ne sviđa im se što, jednom kada te društvo počne doživljavati kao aktivista\_kinju, nekako očekuje da reagiraš na sve nepravde koje se događaju u društvu.

*- "Osobno me prilično opterećuje kad te javnost doživljava kao aktivista\_kinju. Onda se stavlja taj veliki pritisak da sve trebaš rješavati. Onda trebaš objašnjavati da to svatko može raditi u svoje slobodno vrijeme."*

## **Pozitivni aspekti bavljenja aktivizmom**

Odlučili\_e su se baviti aktivizmom jer smatraju da tako pridonose društvu. Radi vlastitog mira i pomirenja sa samima sobom žele reagirati na socijalnu nepravdu koju vide oko sebe. Bio mi je zanimljiv odgovor jednog\_e aktivista\_kinje:

*- "Mislim da, svi mi koji\_e živimo na nekom području, smo dio kolektiva i da je sad pitanje kako mi zajedno rješavamo probleme. Vidim specifične probleme*

*koje doživljavaju skupine i vidim to kao problem tog kolektiva, tog društva koje nije dovoljno senzibilno i nedovoljno raspoređuje resurse da se ti problemi riješe.”*



Postoje mnogi pozitivni aspekti bavljenja aktivizmom, kao što su osnaživanje pojedinaca\_ki, povezivanje s ljudima koji su nam slični, smanjivanje stresa, povećanje osjećaja da svojim djelovanjem možemo dovesti do promjene, osjećaja da postizemo bitne ciljeve i generalno davanje smisla našim životima<sup>3</sup>. Međutim, Sohr je otkrio dubljim analiziranjem dobivenih podataka kako postoji i jedna negativna posljedica kontinuiranog bavljenja aktivizmom, a to je burnout<sup>4</sup>.

### **Negativni aspekti bavljenja aktivizmom**

Kao što sam već spomenula, sami\_e aktivisti\_kinje kažu da postoji pritisak društva da na njima leži sva društvena promjena. Uz to, sama aktivistička scena potiče takvo ponašanje jer je svjesna da nečija prava i poboljšanje položaja u društvu ovisi o njihovom angažmanu. Kao i kod svih naših intrinzično motiviranih radnji, nekad je teško povući granicu i uzeti odmor. Svi ak-

tivisti\_kinje složili\_e su se da ne mogu jasno povući granicu između privatnog i poslovno/aktivističkog života jer im je većina prijatelja\_ica iz aktivističkih krugova pa u slobodno vrijeme ostaju u tim temama, a često i svoje slobodno vrijeme žele ulagati u daljnje akcije. Jedan\_na od aktivista\_kinja opisao\_la je uvjete rada za koje mislim da dobro ilustriraju kako je lako u takvom kontekstu kontinuirano izgarati.

*- "Fokusirao\_la bih se na uvjete rada u aktivističkom sektoru, gdje nama društvo govori da za loše novce trebamo to raditi, često prekovremeno, trebamo uvijek biti dostupni i potrošiti svoje slobodno vrijeme. Cijelo financiranje tog sektora govori da taj rad ne vrijedi puno i da treba raditi još više nego što bi po Zakonu o radu trebali\_e raditi. Ne samo da se događa na razini društva, nego su ljudi u tom sektoru skloni eksploataciji i internaliziraju sve te procese i govore da će najviše pridonijeti društvu što više sebe eksploatiraju. Trebali bi se boriti da se takav oblik rada prepozna kao društvena vrijednost, a kad govorim kao društvena vrijednost, mislim na to da ljudi mogu živjeti od takvog rada."*

Nakon dugogodišnjeg iskustva bavljenja aktivizmom ističu kako se nekad teško nositi s neizvjesnošću rezultata njihovih akcija. Društvena promjena je dugoročan proces i rijetko vide direktne rezultate. Teško je ostati motiviran\_a kad postoji svjesnost da će tvoj kontinuirani angažman dovesti do tek manje promjene u sljedećim generacijama. Uz to, aktivisti\_kinje skoro nikad nisu na pozicijama moći i ne odlučuju o promjenama, stoga njihov dugogodišnji trud može u potpunosti pasti u vodu s promjenom vlasti i pojedinaca\_ki na vodećim pozicijama.

*- "Možda je najgora stvar što, iako smo svi fokusirani\_e na taj rezultat, zapravo nemamo utjecaj na taj rezultat. Ako se postaviš kao aktivist\_kinja ta odluka nije na tebi i ona se može preko noći promijeniti i godine teškog rada mogu propasti u vodu, bez da si ikako na to mogao\_la utjecati."*

## Kako do kvalitetnijeg aktivizma u Hrvatskoj

Carpentier i suradnici\_e ponudili\_e su model dualističkog pogleda na strast. Strast se definira kao težnja prema aktivnosti koju volimo, cijenimo i trošimo značajan postotak vremena na nju. Postoje dvije vrste strasti: harmonijska i opsesivna. Harmonijska strast odnosi se na snažnu težnju prema aktivnosti nad kojom imamo samokontrolu i rezultira autonomnom internalizacijom aktivnosti u identitet. S druge strane, kod opsesivne strasti, osoba si ne može pomoći i u potpunosti se predaje aktivnosti oko koje je strastvena, što može rezultirati neprilagođenim načinima ponašanja, poput čestog ruminiranja (neprestano negativno promišljanje o nečemu)<sup>5</sup>. Iako aktivizam nekome može biti strast koja im daje smisao, povezuje ih s krugom ljudi koji su im slični i pruža im alat u svakodnevnoj borbi, paralelno može biti glavni uzročnik sagorijevanja. Ne moramo u svakom momentu našeg života biti aktivist\_kinja i potencijalno marginalizirana skupina za koju se borimo, već možemo biti niz različitih identiteta koje svatko od nas posjeduje. Za naše mentalno zdravlje potrebno je da na momente uzmemo odmak i fokusiramo se na nešto drugo.



Glavnu pouku koja sam izvukla iz upoznavanja s aktivizmom je da su individualne i društvene promjene međuzavisne i da je potrebno tražiti promjene na obje razine. Zbog toga je ključno da se aktivistima\_kinjama pruži veća stručna podrška u njihovom radu jer postoji niz faktora koje njihovo djelovanje čini izuzetno stresnim. Svakodnevno zauzimaju položaje marginaliziranih

skupina kojima su često zakinuta osnovna ljudska prava. Godinama čekaju rezultate svojeg rada, koji često i izostanu, jer nemaju direktnog utjecaja na ljude koji odlučuju o tim promjenama. A ako rezultati izostanu, žive sa sviješću kako određena marginalizirana skupina nije dobila uvjete koje smatraju da zaslužuje. Potrebno im je omogućiti prostor za ventiliranje, izbacivanje frustracija i lakše nošenje s neugodnim emocijama. Na svakom pojedincu\_ ki je odgovornost da se pobrine za sebe i svoje potrebe, ali je odgovornost društva da im se omogući potrebna podrška. Sami aktivisti\_kinje smatraju da su prepušteni sebi samima i kolektivu u kojem često ne postoje stručne osobe koje ih mogu naučiti kako se kvalitetnije nositi sa svakodnevnim stresom aktivističkog rada.

Osim omogućavanja bolje podrške, potrebno je i osigurati bolje uvjete rada na aktivističkoj sceni. Potrebno je prepoznati aktivizam kao jednako vrijedan oblik rada kao i drugi i pobrinuti se da bavljenje njime ne vodi u sagorijevanje.

### **Par crtica umjesto zaključka**

Sigurna sam da nakon čitanja ovog teksta ostaje dojam kao da su negativni aspekti nadvladali pozitivne, što nije slučaj. Aktivizam kao aktivnost ima niz pozitivnih posljedica na mentalno zdravlje, poput osjećaja da mi svojim djelovanjem možemo dovesti do promjena, povezivanja s ljudima koji su nam slični i generalno pružanje veće smislenosti našem životu. No, kako bi ti pozitivni aspekti došli još više do izražaja, potrebno je osigurati kvalitetnije uvjete bavljenja.

Na kraju, skidam kapu svim aktivistima\_injama koji\_e su pronašli\_e način da se nose s teretom takvog javnog djelovanja, znaju postaviti svoje granice i angažirati se koliko imaju kapaciteta te, iako često vode bitke s vjetrenjačama, ne odustaju radi dugoročno inkluzivnijeg i boljeg društva.



## Literatura

- 1 Berk L. E. (2007). *Psihologija cjeloživotnog razvoja*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- 2 Montague, A. C., i Eiroa-Orosa, F. J. (2017). *Exploring the Role of Engagement on Well-Being and Personal Development: A Review of Adolescent and Mental Health Activism*. N. J. L. Brown, T. Lomas, i F. J. Eiroa-Orosa (Ur.), *The Routledge International Handbook of Critical Positive Psychology* (437–446). London, UK: Routledge.
- 3 Eigner, S. (2001). *The relationship between "protecting the environment" as a dominant life goal and subjective well-being*. P. Schmuck i K. M. Sheldon (Ur.), *Life goals and well-being: Towards a positive psychology of human striving* (182–201). Göttingen, Njemačka: Hogrefe & Huber Publishers.
- 4 Sohr, S. (2001). *Eco-activism and well-being: Between flow and burnout*. P. Schmuck i K. M. Sheldon (Ur.), *Life goals and well-being: Towards a positive psychology of human striving* (202–215). Göttingen, Njemačka: Hogrefe and Huber.
- 5 Carpentier, J., Mageau, G. A., i Vallerand, R. J. (2012). *Ruminations and flow: Why do people with a more harmonious passion experience higher well-being?* *Journal of Happiness Studies: An Interdisciplinary Forum on Subjective Well-Being*, 13(3), 501–518.



## Mladi u raljama prekarijata

*Autor: Leo Staković*

*Mentor: Jakov Kolak*

Zanimljiv pojam taj prekarijat, tek nedavno sam ga čuo prvi put, shvativši da sam i sam prekarni radnik. Bilo mi je jasno otprije da su mnogi po pitanju posla u nezavidnoj situaciji, bilo da ga nemaju uopće ili da su zaposleni putem nesigurnih ugovora. Bilo mi je jasno i da mnogo ljudi, a posebice mladih, zbog poslovnih (ne)prilika ne vodi stabilan i ostvaren život, nije u mogućnosti osnovati obitelj, živi u kući svojih roditelja ili je podstanar i preživljava iz mjeseca u mjesec. Dosad sam vjerovao da je to nešto prolazno, da ugovor na neodređeno na radnom mjestu koje odgovara tvojim potrebama dođe kad tad. Za neke je to istina, no za većinu nažalost nije. Zna li da Lijepa naša već godinama na Eurostatovoj tablici uspijeva zadržati prva mjesta po [broju](#) prekarno zaposlenih osoba (definirani kao oni koji rade na ugovore do 3 mjeseca) i generalno onih koji [rade](#) putem ugovora na određeno, te po [broju](#) mladih (u dobi od 18-34) koji i dalje žive s roditeljima?

### Prekarni radnici

Daljnijim istraživanjem saznajem da je pojam popularizirao Guy Standing 2011., izdavši knjigu "Prekarijat - nova opasna klasa", u kojoj ističe da je prekarijat klasa iskorištavanih radnika formirana na neoliberalnom tržištu rada te obilježena fleksibilizacijom i mobilizacijom. S druge strane, Richard Seymour, koji između ostalog tvrdi da su oblici prekarnog rada poznati još od 1880-ih, prepoznaje prekarijat kao [populističku interpelaciju](#), odnosno kao nešto znatno šireg konteksta od klase. U svom radu "Prekarijat i nemogućnost prekarne klase", Morana Starčević piše da je "definiranje prekarnog rada izazovan zadatak jer je nemoguće u isto vrijeme ograničiti definiciju i obuhvatiti svaki oblik rada koji sa sobom nosi različite oblike nesigurnosti". S obzirom na još uvijek živu raspravu oko ispravne definicije, za potrebe teksta poslužiti ćemo se onom

najjednostavnijom koja prekarijat opisuje kao nesigurnost zaposlenja. Imajmo na umu da to podrazumijeva, prema Leah F. Vosku, zaposlenost na nepuno radno vrijeme, privremenu zaposlenost putem ugovora na određeno, sezonska ili povremena zaposlenost (poput studentskih poslova), samozapošljavanje bez zapošljavanja drugih radnika i držanje više poslova istovremeno.

### **“Njihovu sigurnost plaćamo našom prekarnošću”**

Uzevši navedeno u obzir nameće se pitanje - je li zaista pošteno kriviti mlade, ali i one koji lagano odmiču toj dobnoj skupini, što se kasno odvajaju od roditelja, što masovno napuštaju Hrvatsku i generalno su nezadovoljni svojim životima? Seymour je konstatirao da prekarijat “sada počinje utjecati na sve šire slojeve društva, pa se čini da je od njega zaštićena samo kapitalistička klasa, uključujući malobrojne segmente srednje klase - njihovu sigurnost plaćamo našom prekarnošću”. I istina je da su [razlike među društvenim slojevima](#) sve veće i veće, da moćnici iz dana u dan zgrću sve više, a oni siromašniji u toj podjeli ostaju sa sve manje. Podsjetimo se samo nedavnog Vladinog prijedloga porezne reforme, koji je stupio na snagu s 1. siječnja, a koji u suštini ponovno ide na mlin onima koji zarađuju više.



### **Moć je poznavanje vlastitih prava**

Seymour je istaknuo još jednu, nama posebno važnu stavku, a to je studentska komponenta prekarijata. Izdvojio je riječi Kevina Doogana koji “naglašava kako je rast studentskog tržišta rada u razvijenim kapitalističkim društvima, pogotovo u SAD-u, jedan od najznačajnijih procesa u posljednjih nekoliko desetljeća. Studenti u SAD-u rade 21 sat tjedno, a u UK-u 16 sati. Ova

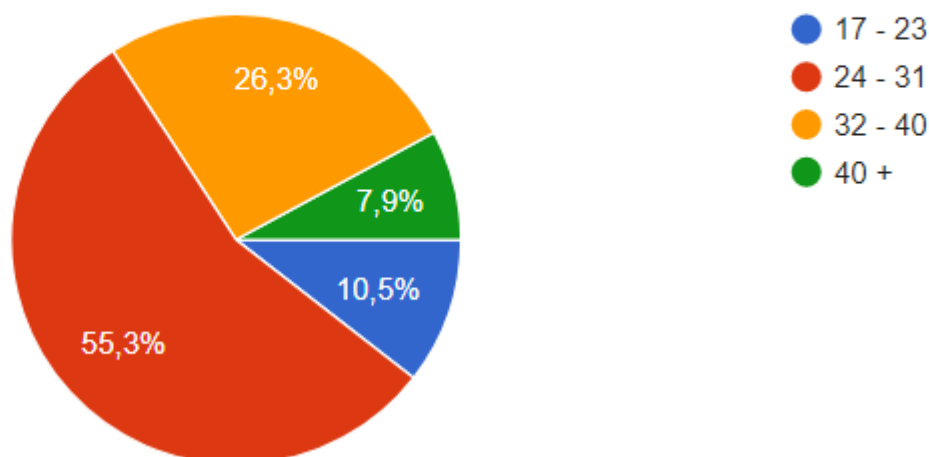
vrsta nisko plaćene, nesigurne radne snage postala je ključna za strategije zapošljavanja velikih poslovnih sektora, osobito supermarketa i teleprodaje". Zvuči poznato? Jednako nezahvalan primjer kod nas bi bio, osim [studentskog rada](#), "Stručno osposobljavanje radnika bez zasnivanja radnog odnosa" odnosno [SOR](#), kojim se prividno prikrio broj nezaposlenih u jako kratkom vremenu, dok bi isti ti radnici mahom ostajali bez posla čim bi rok njihovog stručnog osposobljavanja istekao. Sve su to paravani poput one, sve češće upotrebljavane pri uvjetima zapošljavanja - fleksibilnost u radu. Ta floskula nažalost ne podrazumijeva određenu kompetenciju za rad već shvaćanje da se osobu može lako maknuti sa radnog mjesta, premjestiti na drugo ili joj skratiti radno vrijeme, odnosno prilagodit njen život potrebama radnog procesa. Ovo je sve razumljivo poslodavcu, no pitanje je što od toga poznaje i razumije radnik. Dobar dio prekarnih i mladih radnika nije u potpunosti ili uopće upoznat sa svojim radničkim pravima, ne poznaje mogućnosti sindikalnog organiziranja ili mu je isto otežano. "Znanje je moć", kazao je Bacon, a u našem slučaju, moć je poznavanje vlastitih prava. Moć koja radnike može izbaviti iz ralja prekarijata.

## Kritična točka

U sklopu Studija mladih za mlade "Kritična točka" u organizaciji Mreže mladih Hrvatske, provedeno je i minimalističko istraživanje na temu prekarijata. Istraživanje je za uzorak imalo 38 ispitanika starijih od 17 godina, od kojih je samo 7,9% starije od 40, dakle govorimo pretežno o osobama od 17 do 39 godina.

### Koliko ti je godina?

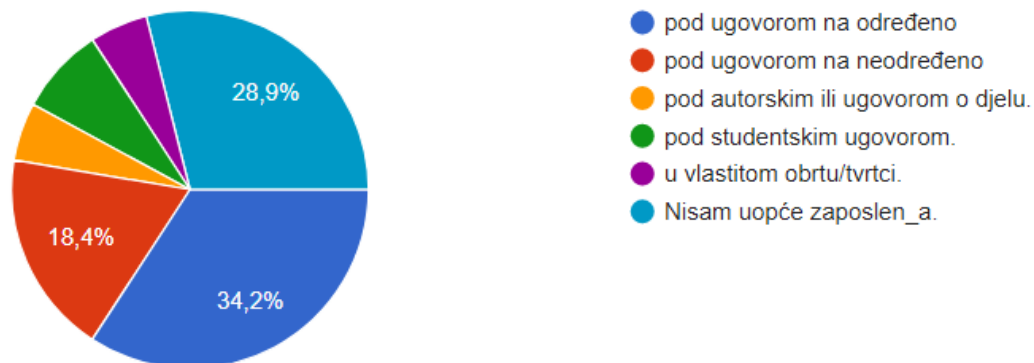
38 odgovora



Rezultati ankete potvrdili su alarmantnost situacije. Počnimo od toga da je samo 18,4% ispitanih zaposleno na neodređeno, što im pruža određenu vrstu sigurnosti.

#### Radiš...

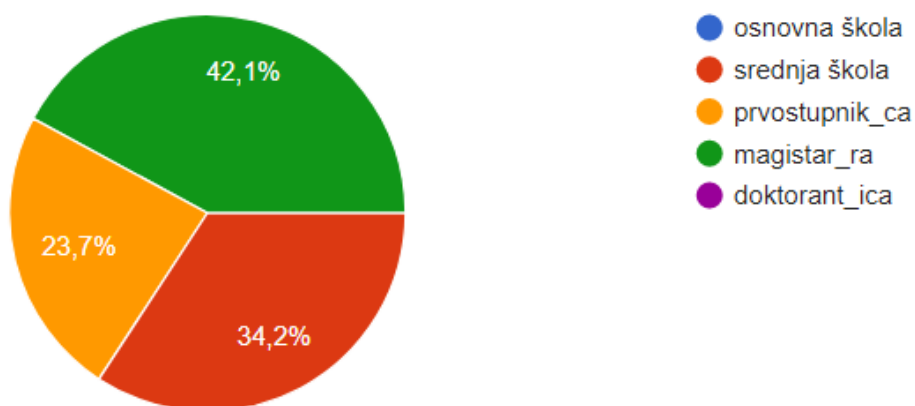
38 odgovora



Od kasnijih 90-ih pa nadalje u Hrvatskoj snažno raste broj upisa na fakultete, stoga ne čudi da većinu ispitanih čine prvostupnici i magistri. No kao što možemo primijetiti viši stupanj obrazovanja ne znači uspješno izbjegavanje prekarnosti.

#### Koji je stupanj tvog obrazovanja?

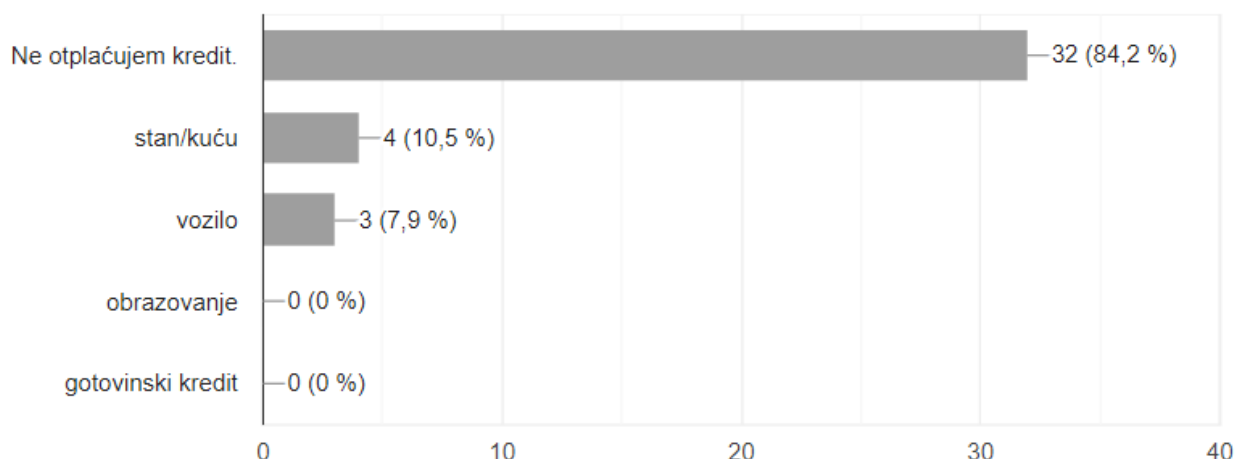
38 odgovora



Nezanemariv je i podatak da čak 84,2%, točnije 32 ispitanika nisu u kreditu. Za pretpostaviti je da je taj broj izravno povezan s činjenicom da nisu u stalnom odnosu, a dobiti kredit u takvoj situaciji je gotovo nemoguće.

## Otplaćuješ li kredit? Ako da, za što?

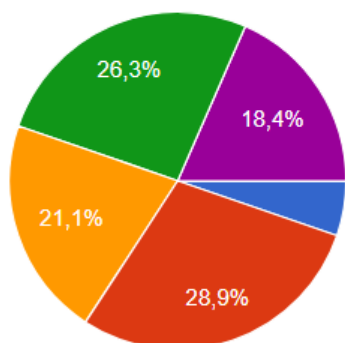
38 odgovora



Zanimljivo, na pitanje osjećaš li se financijski neovisnom osobom, samo je 18,4% ispitanika odgovorilo da ima redovne prihode te se smatra financijski neovisnim i ne brine za svoju budućnost. Jednak postotak ispitanika (18,4) odgovorio je da je zaposlen na neodređeno. Slučajnost? Možda tako djeluje na samo dva podudarna primjera, ali sa tri je već izgledno da nije. Naime, jednak postotak ispitanika (18,4) odgovorio je i da radi kod svog poslodavca četiri (4) ili više godina. Kako god tumačili ove rezultate, nezaobilazna je pretpostavka da se osobe smatraju financijski neovisnima tek kada imaju sigurno radno mjesto, odnosno ugovor na neodređeno i stalan prihod.

## Smatraš li se financijski neovisnom osobom? Označi tvrdnju koja najbolje opisuje tvoju situaciju.

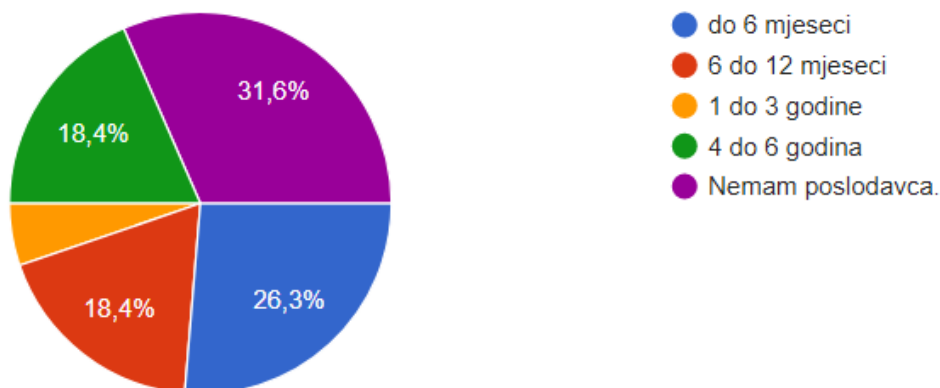
38 odgovora



- U potpunosti ovisim o financijskoj pomoći drugih, nemam nikakvih prihoda.
- Imam slabe ili povremene prihode, većinom ovisim o financijskoj pomoći...
- Imam redovne prihode, ali nedovoljne da se potpuno osamostalim.
- Imam redovne prihode, prividno sam financijski neovisan\_na, ali upitno je k...
- Imam redovne prihode, financijski sam neovisan\_na i ne brinem za svoju bud...

## Koliko dugo radiš kod trenutnog poslodavca?

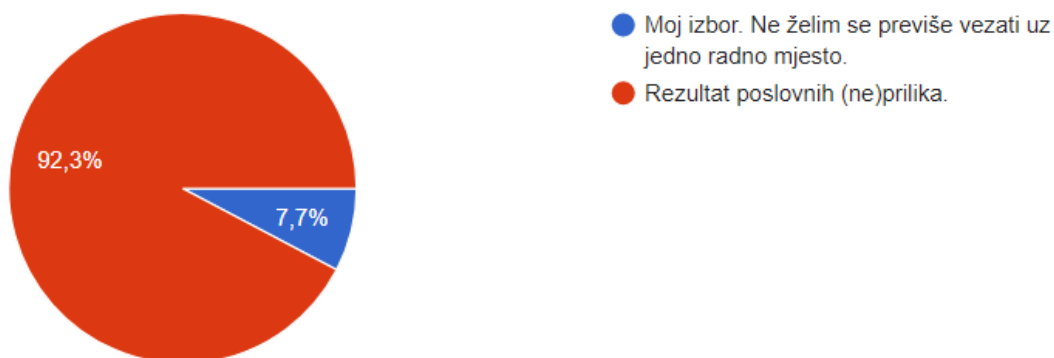
38 odgovora



Visokih 92,3% ispitanika drži da je njihov prekarni rad, odnosno onaj po ugovoru na određeno, posljedica loših poslovnih (ne)prilika. Tek dva (2) ispitanika odgovorila su da je to njihov izbor.

## Je li rad na određeno tvoj izbor ili rezultat poslovnih (ne)prilika?

26 odgovora



Ispitanicima je također ponuđeno da odgovore jesu li opterećeni činjenicom da nisu zaposleni (na neodređeno) te obrazlože svoj odgovor, što je rezultiralo izjavama poput sljedećih:

- "Opterećuje me jer preko studentskog ugovora svaki dan bolesti ili odmora plaćam ne dobivanjem dnevnice za taj dan. Volio bi imati opciju otvoriti bolovanje ili imati neku količinu godišnjeg odmora. Također studenti su prvi koji dobivaju otkaz, što je u ovom kriznom razdoblju jako stresno.";
- "Da jer uvijek moram misliti što ako mi se ne produlji ugovor i moram li tražiti

novi posao uskoro.”;

- “Da, kreditna sposobnost”;
- “Opterećuje me u smislu da ne mogu stvarati kvalitetan stambeni prostor te stvarati dugoročne planove.”

Iako je bilo i ispitanika koji se ne smatraju opterećenima, ostali su u manjini. Na tablici ispod vidljivo je još odgovora.

Opterećuje li te činjenica da nisi zaposlen\_a (na neodređeno)? Ukratko obrazloži.

30 odgovora

Opterećuje iz egzistencijalnih razloga.

Opterećuje me jer ne mogu planirati budućnost, veće financijske pothvate, majčinstvo i sl...

Trenutno ne jer sam apsolvent diplomskog studija, no u bližoj budućnosti shvaćam da će se teško pružiti prilika za dugoročno sigurnu poslovnu poziciju, koja sa sobom nosi financijsku stabilnost i višu kvalitetu života.

Opterećuje zbog nemogućnosti potpunog osamostaljenja od roditelja

Da. Nisam kreditno sposoban i ne mogu planirati budućnost

Ne. Trenutno ne

Ni da ni ne. Vjerujem da tko hoće može raditi, ali da sustav treba pod hitno mijenjati TREBA! Trudim se ne opterećivati previše nezaposlenosti, ali egzistencijalne boljke svako malo uplivaju u prostor razmišljanja.

Da, zato jer težim financijskoj samostalnosti i želim si sama onogućiti stvari

Donekle utješni rezultat posljednjeg pitanja ankete pokazao je da je 57,9% ispitanih već ranije čulo za pojam prekarijat ili zna što isti predstavlja. Preostalih 42,1% pak nikad nije čulo za nj ili misli da je vezan uz rad pekara.

## Platforma za višegodišnje istraživanje

Kao što smo spomenuli u uvodu, kosturi prekarijata u Hrvatskoj u proteklih nekoliko godina rapidno izlaze iz ormara, a ova pandemijska 2020-a širom im je otvorila vrata. Ovaj članak i predstavljeno istraživanje za cilj imaju, ne samo upoznati čitatelja s pojmom prekarijata, nego pružiti platformu te potaknuti istraživače i stručnjake u područjima društvenih znanosti na daljnja



istraživanja. Autori koje smo naveli, ali i drugi, već godinama prate i proučavaju prekarijat te njegov utjecaj na društvo, no sreća u nesreći je da problemi postaju sve očitiji i široj populaciji - političarima, medijima pa shodno tome i sve većem broju laika, potlačenih radnika i studenata. Velika većina potonjih, neovisno o godini rođenja ili razini obrazovanja osjeća posljedice prekarnog rada na vlastitoj koži. Koliko samo građana živi sa roditeljima ili u podstanarstvu, odgađa trudnoću ili nema partnera uopće, ne uspijeva uštediti ili pokriva minuse sa kartica, nada se da će ovaj mjesec prihodi biti uplaćeni na vrijeme i u cijelosti?



Prema ["Statističkim informacijama Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje"](#), čija ingerencija obuhvaća sve legalno zaposlene radnike u Hrvatskoj, u proteklih pet (5) godina gotovo četvrtina njih radi na određeno. Kako bi tek stanje izgledalo kad bi spomenuti podaci uključivali osobe zaposlene "na crno", osobe zaposlene povremenim, autorskim ili ugovorima o djelu, samozaposlene i studente.

## Mutne prekarne vode

Brojke jasno progovaraju, a na nama je da ih promijenimo na bolje, da se informiramo o svojim pravima i zauzmemo za sebe. Istina, mnogo je stvari u koje nismo upućeni, a bilo bi nam jednostavnije da jesmo. Upravo zato tvrdim da praćenje posljedica prekarnog rada može pružiti brojne odgovore i biti baza političkoj strategiji koja bi ciljano suzbijala prekarne oblike rada. "Na mladima svijet ostaje", kažu. Tako je, na velikom broju mladih s manjkom samopouzdanja, nekretnine, uštedevine ili radnog staža duljeg od 3 godine ostat će sav teret, a ne na vladajućim "starcima" koji nas iz dana u dan vode sve dublje u ponore mutnih prekarne vode.



# PROJEKTI U PROVEDBI



## Kritičko razmišljanje

*Autorice: Katharina Mikulić, Tanja Mravlinčić*

*Mentorica: Mirela Pašić*

U sklopu projekta Studiji o mladima za mlade: Kritična točka, polaznice Tanja i Katharina kreirale su svoj projekt na temu kritičkog razmišljanja. Cilj projekta je potaknuti mlade osobe na promišljanje, razgovor, raspravu i zagovaranje o njima važnim temama. Potaknute vlastitim nezadovoljstvom ne motiviranosti mladih na aktivno djelovanje u zajednici te nedostatak prostora za mlade gdje mogu izraziti svoja mišljenja, nastao je ovaj projekt koji bi odgovarao na izražene potrebe u zajednici. U društvu postoji slaba osviještenost problema s kojima se suočavaju mladi, dok sami mladi imaju problem izraziti svoje mišljenje i stavove zato što će biti diskriminirani. Također, prema Svjetskom ekonomskom forumu, u top 10 kompetencija ključnih za konkuriranje na tržištu u 2020. godini, kritičko razmišljanje nalazi se na trećem mjestu. Našim aktivnostima, kroz neformalne metode rada, potičemo mlade osobe na stjecanje ključnih kompetencija za njihov osobni i profesionalni razvoj. Projekt također ima i dodanu vrijednost a to je poticanje mladih na toleranciju, solidarnost, ravnopravnost te održivi način života.

Iz tog razloga, održale bi se tri rasprave s desetak mladih korisnika nakon tri pogledana filma na temu klimatskih promjena, radničkih prava i društvenih mreža. U uvodnom dijelu upoznali bi korisnike s pojmom kritičkog razmišljanja te nakon filma potaknuli raspravu.

Plan je uključiti mlade osobe u dobi od 15 do 30 godina, s područja Pule i Lepoglave. Suradnici na projektu jesu Udruga ZUM iz Pule, Nezavisna udruga mladih Lepoglava, Savjet mladih Grada Pule i Lepoglava, Zelena Akcija i Mreža Mladih Hrvatske. Mentorica projekta je Mirela Pašić, voditeljica edukativnog modula sudjelovanja mladih na projektu Kritična točka..

Do ovog trenutka nismo uspjele provesti aktivnosti projekta zbog epidemioloških mjera no plan je nakon smirivanja situacije započeti s provedbom projekta.



# Klimatske promjene - Utjecaj pojedinca vs. utjecaj korporacija

*Autorice: Magdalena Jelečević, Mateja Puž, Matea Milovac, Marina Mrak*

*Mentorica: Dora Sivka*

## **Ciljevi:**

- Opći: Podignuti razinu svijesti kod mladih o klimatskim promjena i mogućim rješenjima
- Specifični 1: Izraditi edukativnu infografiku o utjecaju 1) pojedinca (lokalno) i 2) korporacija (globalno) koja će biti namijenjena mladima i široj zainteresiranoj javnosti
- Specifični 2: Poslati infografiku školama, knjižnicama i drugim akterima u formatu namijenjenom printu
- Specifični 3: Izraditi online informativni kviz o navedenim temama te na mail adrese sudionika poslati infografiku u svrhu daljnjeg širenja

## **Aktivnost:**

1. Istraživanje stručne dokumentacije i izrada finalnog koncepta
2. Izrada infografike
3. Izrada kviza
4. Distribucija kviza i infografike

# Klimatske promjene



“To restore stability to our planet, therefore, we must restore its biodiversity. It is the only way out of crisis that we ourselves have created. We must rewild the world.”

David Attenborough

## 30% reciklirane plastike

Od ukupne količine korištene plastike, za reciklažu u EU odvaja se tek 30%. Istraživanje iz 2015. utvrdilo je do 2015. godine proizvedeno 8.3 milijardi kubnih metara plastike u svijetu. Reciklirano je svega 9%.



## efekt staklenika

Od početka industrijske revolucije do danas prekomjerno ispuštanje stakleničkih plinova paljenjem fosilnih goriva ubrzalo je proces efekta staklenika, zbog kojeg se trenutno događa globalno zatopljenje koje značajno ugrožava planet i čovječanstvo.

## štetnost energetike

Sektor energetike odgovoran je za 80,7% emisija u EU-u, poljoprivreda za 8,72%, industrija za 7,82%, upravljanje otpadom za 2,75% posto.

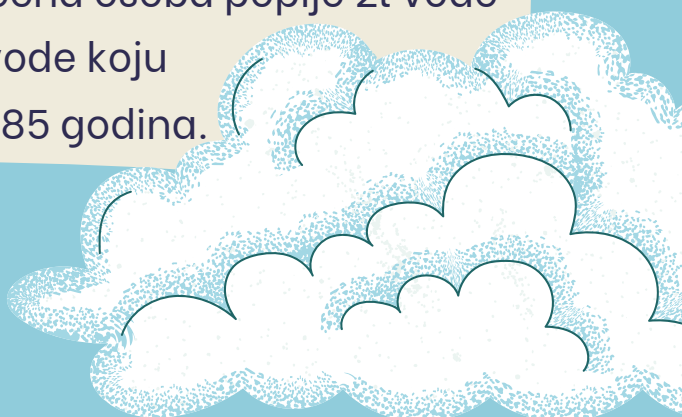


## odgovornost kompanija

Od ukupnih povijesnih emisija štetnih plinova u atmosferu za njih 51% je odgovorno samo 25 kompanija. Isti broj kompanija uzrokovao je i petinu globalnog zakiseljavanja oceana u samo 50 godina (1965.-2015. g).

## ~ 2.700 l vode

Ako imate 50 majica u ormaru, na njihovu je proizvodnju utrošeno 135 000 l vode. Ako prosječna osoba popije 2l vode dnevno, na 50 majica utrošeno je vode koju bi jedna osoba mogla piti tijekom 185 godina.



Information Source

1 National Geographic. URL: <https://on.natgeo.com/35HUtqC>

2 Explaining the greenhouse effect

3 Europski parlament. Infografika: Emisije stakleničkih plinova po zemlji i sektoru.

4 The Carbon Majors Database

CDP - Carbon Majors Report 2017

5 WWF. URL: <https://www.worldwildlife.org/industries/freshwater-systems>

# RADNI LIST

# ZELENI KVIZ



## ZAOKRUŽI TOČAN ODGOVOR

1. Globalno zatopljenje je:

- a) povećanje temperature stakleničkih plinova
- b) povećanje temperature površine Zemlje
- c) povećanje zračenja Zemljine atmosfere
- d) smanjenje količine kisika u atmosferi

2. Smatraš li da su klimatske promjene mit?

- a) da
- b) ne
- c) ne znam

3. Pogoduje li učinak prirodnog efekta staklenika životu na Zemlji?

- a) da
- b) ne
- c) ne znam

4. Koja ljudska djelatnost nije značajni izvor emisija ugljičnog dioksida?

- a) prometna industrija
- b) krčenje šuma (deforestizacija)
- c) kulinarstvo
- d) stočarstvo

# RADNI LIST



5. Koje tri aktivnosti imaju negativni utjecaj na klimu i promjenu klime?

- a) konzumacija mesa i mesnih preradevina
- b) reciklaža
- c) vožnja automobilom
- d) avionoski letovi
- e) korištenje štednih žarulja

6. Tko je “kriv” za klimatske promjene?

- a) cijeli svijet podjednako
- b) neki dijelovi svijeta više, neki manje
- c) nitko, to je prirodni proces

7. Koja aktivnost uzrokuje oslobađanje povećane količine stakleničkog plina metana?

- a) otapanje leda i permafrosta
- b) sadnja biljaka
- c) poplava

8. U zadnje 32 godina za 70% emisija stakleničkih plinova odgovorno je svega sto najmoćnijih korporacija.

TOČNO

NETOČNO

9. Koji sektor u EU najviše šteti okolišu i doprinosi promjeni klime?

- a) Poljoprivreda
- b) Industrija
- c) Energetika
- d) Transport

10. U kojoj mjeri konzumerističke navike (pretjerano gomilanje i bacanje proizvoda) djeluju na okoliš i klimu?

- a) nimalo
- b) srednje
- c) značajno

# RADNI LIST



11. Što je “brza moda”?

- a) sezonska izmjena kolekcija (jesen/zima, proljeće/ljeto)
- b) poslovni model modne industrije

12. Koliko se litara vode potroši za izradu jedne majice?

- a) ~ 10 l
- b) ~ 150 l
- c) ~ 1.800 l
- d) ~ 2.700 l
- e) ~ 3.000 l

13. Koliki se postotak plastike odvaja za reciklažu u zemljama članicama EU?

- a) 15%
- b) 20%
- c) 55%
- d) 30%

14. Odvajaš li kućni otpad?

- a) da
- b) ne
- c) želim, ali ne znam kako početi

15. Koje se od navedenih vrsta plastike mogu reciklirati?

- a) 2 (PE-HD), 4 (PE-LD) i 5 (PP)
- b) 1 (PET), 2 (PE-HD), 4 (PE-LD) i 7 (O)
- c) 1 (PET), 2 (PE-HD), 4 (PE-LD) i 5 (PP)
- d) samo 1 (PET)

16. Misliš li da treba potpuno zabraniti proizvodnju i upotrebu jednokratne plastike (jednokratne vrećice, plastični pribor za jelo) ?

- a) da
- b) ne
- c) neodlučan/na sam



# RADNI LIST



17. Nakon svega, što smatraš najvećim problemom za okoliš i život na Zemlji (npr. konzumerizam, zagađenje plastikom, klimatske promjene)?

---

---

---

---

18. Što možeš učiniti već danas kako bi doprinio/doprinijela ublažavanju klimatskih promjena?

---

---

---

---



KRITICNA TOČKA